

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Силабус курсу
«ОСНОВИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ»

Обсяг:	4 кредити ЄКТС, 120 годин
Семестр, рік	5, III
Дні, час, місце:	згідно з розкладом
Викладач:	Буяновський Андрій Олександрович - кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Алєксєєнко Анастасія Петрівна - інженер-землевпорядник II категорії, ТОВ "АГРОМАРКЕТ-ЕКСПО"
Контактний тел.	+38 (097) 961 4072
E-mail:	grunt.ggf@onu.edu.ua, buyandi@ukr.net
Робоче місце	Одеса, пров. Шампанський, 2 геолого-географічний факультет, кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру (каб. 63, 64, 65)
Консультації	Очні консультації: згідно з графіком роботи викладача. Онлайн-консультації: телефон (меседжери), ZOOM.

КОМУНІКАЦІЯ

e-mail: grunt.ggf@onu.edu.ua, buyandi@ukr.net
телефон: 0979614072
соціальні мережі: Telegram
аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни – система землеустрою; основи земельного права та технічної сторони планування використання та охорони земель, розроблення землевпорядної документації і проектів землеустрою.

Пререквізити курсу: При вивченні дисципліни студенти використовують знання, отримані при вивченні ґрунтознавства, ландшафтознавства, картографії, біогеографії та інших природничо-географічних наук. Знання основ землеустрою є затребуваним при вивченні і практичній реалізації технічної сторони планування використання та охорони земель, розроблення землевпорядної документації і проектів землеустрою, сталих агропрактик в країні загалом, так і регіоні чи окремому господарстві.

Постреквізити навчальної дисципліни. Дисципліни, які можуть виступати постреквізитами, є низка обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін («Топогеодезичні роботи в землеустрої», «Земельний кадастр», «Оцінка земель», «Управління ґрунтово-земельними ресурсами», «Землевпорядне проектування» та ін.).

Мета курсу - формування у студентів системи теоретичних знань та набуття практичних навичок з основ землеустрою, ролі, значення та місця землеустрою; з основ земельного права та технічної сторони планування використання та охорони земель, розроблення землевпорядної документації і проектів землеустрою.

Завдання: ознайомлення з методологією ефективного і раціонального використання та охорони земель різних категорій, видами і типами землекористування,

адміністративно-територіальними утвореннями регіонів і країни загалом, закономірностями та методичними рекомендаціями з розробки і обґрунтування проектних рішень щодо створення та вдосконалення організації території адміністративно-територіальних утворень, землеволодінь і землекористувань, територіальної організації сільськогосподарського та інших виробництв; вивчення закономірностей організації використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва; ознайомлення з видами землевпорядних робіт і вивчення їх структури і змісту: землевпорядних робіт розмежування земель державної та комунальної форми власності, формування меж земельних ділянок, землеволодінь та землекористувань, інвентаризації земель та інших вишукувань, виготовлення правовстановлюючих документів на землю, формування режиму використання (обмежень та обтяжень) землекористувань, вилученню та консервації деградованих та трансформації малопродуктивних земель, оцінці ефективності землевпорядних заходів; вивчення теорії і набуття практичних навиків організації угідь, в т.ч. і сівозмін, на території сільськогосподарських підприємств і господарств, проведення екологічної та економічної оцінки запроєктованим заходам.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: об'єкт і предмет землеустрою, мету і завдання землеустрою, поняття землеустрою і його зміст, історію і тенденції розвитку землевпорядних робіт, організацію та порядок здійснення землеустрою, види документації із землеустрою, класифікацію земельного фонду України, структуру органів управління земельними ресурсами України;

вміти: визначати категорії земель, порядок їх використання, їхній правовий режим, розуміти способи організації території та формування правового режиму землекористування; проводити екологічну та економічну оцінку запроєктованим заходам з організації території с/г-підприємств.

Перелік тем навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи землекористування в Україні

Тема 1. Методологічні основи землеустрою

Поняття про землевпорядкування (предмет, об'єкт, основні задачі). Методи та принципи землеустрою. Історія розвитку землеустрою. Розвиток землеустрою в Україні.

Тема 2. Землевпорядкування як метод управління земельними ресурсами

Принципи державного регулювання земельних відносин. Організаційна структура управління земельними ресурсами України.

Тема 3. Види робіт із землеустрою

Види, призначення та зміст робіт із землеустрою. Види землевпорядних розробок (схеми, проекти, робочі проекти). Види документації із землеустрою. Стадії землевпорядного процесу. Територіальний, внутрігосподарський та зокремлений землеустрій.

Тема 4. Земельний фонд України

Особливості земельних ресурсів у порівнянні з іншими засобами виробництва. Структура земельного фонду України. Категорії земель. Цільове призначення (функціональне використання) земель. Класифікація угідь. Земельний фонд України у складі світових земельних ресурсів та сучасний стан його використання.

Тема 5. Система землекористування і землевпорядкування

Поняття про землекористування. Трансформація земельних відносин і удосконалення системи землекористування. Взаємозалежність ефективної системи землекористування від розвитку землевпорядкування. Стале і еколого-безпечне землекористування.

Тема 6. Права на землю

Право власності. Формування земельної ділянки як об'єкта прав. Суб'єкти права власності на землю. Право користування землею. Права та обов'язки власників та землекористувачів. Право земельного сервітуту. Обмеження прав на землю. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами.

Тема 7. Властивості земель, які враховують при землеустрої

Властивості землі, які враховують при землеустрої. Просторові і рельєфні умови землі. Ґрунтовий і природний рослинний покрив. Кліматичні, гідрогеологічні та гідрографічні умови.

Тема 8. Планування і організація раціонального використання земель у системі землеустрою. Земельно-кадастрова інформація як основа землеустрою

Загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель. Природно-сільськогосподарське, еколого-економічне і ерозійне районування земель. Зонування територій. Земельно-кадастрова інформація як основа землеустрою.

Змістовий модуль 2. Землеустрій і землевпорядне проектування

Тема 9. Правові основи землеустрою і землевпорядного проектування

Правові основи землеустрою. Правові аспекти землевпорядного проектування.

Тема 10. Складання схем землеустрою та розроблення техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних утворень

Вивчення стану земель. Складання схем землеустрою району. Техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель.

Тема 11. Теоретичні основи впорядкування сільськогосподарської території

Поняття про організацію та впорядкування території. Центри – елементи впорядкування с/г території. Лінійні елементи впорядкування с/г території. Площинні елементи впорядкування с/г території.

Тема 12. Організація угідь і система їх використання

Завдання і зміст організації угідь. Проектування заходів поліпшення земель. Проектування складу і співвідношення угідь. Обґрунтування системи використання угідь.

Тема 13. Задачі, зміст і методичні питання проектування системи сівозмін

Задачі, зміст проектування системи сівозмін. Методичні питання проектування системи сівозмін. Задачі і зміст впорядкування території сівозмін. Розміщення полів сівозмін і робочих ділянок. Загальні вимоги до проектування полів сівозмін.

Тема 14. Заходи щодо відтворення родючості ґрунтів та охорони земель.

Протиерозійні заходи. Землювання малопродуктивних земель. Рекультивация порушених земель. Консервація земель.

Тема 15. Економічна і екологічна ефективність проектів внутрігосподарського землевпорядкування

Показники ефективності проектних рішень. Суть і принципи оцінки економічної ефективності. Розрахунок показників економічної ефективності проектів (вартість валової продукції, витрати, доходи). Суть і принципи оцінки екологічної ефективності. Розрахунок показників екологічної ефективності проектів (коефіцієнт ефективності проектів внутрігосподарського землеустрою екологічної стабільності, коефіцієнт антропогенного навантаження).

Тема 16. Поняття, задачі і зміст міжгосподарського землевпорядкування

Суть міжгосподарського землевпорядкування. Задачі і зміст міжгосподарського землевпорядкування. Принципи формування землеволодінь (землекористувань). Особливості та порядок формування землеволодінь (землекористувань). Впорядкування існуючих землеволодінь (землекористувань).

Тема 17. Задачі, зміст і методика складання проектів відведення земель для несільськогосподарських потреб. Задачі і зміст робочого проекту

Задачі, зміст та процес утворення землекористувань не с/г призначення. Складові частини проекту відведення земель для не с/г потреб. Стадійність проектів. Класифікація робочих проектів. Науково-методичне положення робочих проектів. Принципи робочого проектування. Стадійність і класифікація робочих проектів. Послідовність розробки і складові частини робочого проектування.

Тема 18. Просторові плани розвитку громад – суть, задачі і зміст

Суть просторового планування. Просторові плани розвитку громад. Законодавчо-нормативна база, задачі і зміст розробки просторових планів.

ОПИС КУРСУ

Методи і форми навчання:

Курс складається з лекцій (40 год.), практичних занять (20 год.) і організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета здобувачами освіти. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація презентацій); практичні (практичні роботи); самостійна робота (робота з навчальними матеріалами під керівництвом викладача, самостійна робота студентів). Додатково під час викладання дисципліни використовуються методи порівняльно-географічний, проблемного викладення та частково-пошуково-дослідницький з використанням матеріалів природно- і ґрунтово-географічних досліджень та порівняльно-географічного аналізу.

Рекомендована література

Основна

1. Барвінський А.В., Тихенко Р.В. Технології відтворення продуктивності земель: навчальний посібник. Київ: Медінформ. 2017. 762 с.
2. Богіра М.С., Ярмолюк В.І. Землевпорядне проектування. Київ: Агроосвіта, 2011. 440 с.
3. Довідник із землеустрою / За ред. Новаковського Л.Я. 4-те вид.. перероб. і доп. Київ: Аграрна наука, 2015. 492 с.
4. Дорош О.С., Бутенко Є.В., Купріянич І.П. Застосування даних дистанційного зондування землі при вирішенні проблем управління землями сільськогосподарського призначення: монографія. К.: Медінформ, 2015. 258 с.
5. Дорош Й.М., Дорош О.С. Формування обмежень та обтяжень у землекористуванні: навчальний посібник. Херсон: Грінь Д.С., 2017. 650 с.
6. Сохнич А.Я., Богіра М.С., Яременко Ю.І., Стойко Н.Є. Державний контроль за використанням земель. Підручник. Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2018. 240 с.
7. Третяк А.М., Другак В.М., Колганова І.Г. Землевпорядне проектування: впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань та їх угідь. К.: ЦЗРУ, 2007. 246 с.
8. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: Монографія. Херсон, 2013. 650 с.
9. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій: Навч. посібник. К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2008. 576 с.
10. Третяк А.М., Будзак О.С., Третяк В.М., Дорош О.С., Будзак В.М., Юречко Ю.О. Екологія землекористування: навчальний посібник. Київ: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 178с.

Додаткова

1. Богіра М.С., Ярмолюк В.І. Землевпорядне проектування: теоретичні основи і територіальний землеустрій: навч. посібн. Львів: ЛНАУ, 2010. 334 с.

2. Горлачук В.В., Песчанська І.М., Скороходов В.А. Земельний менеджмент: навчальний посібник К.: Професіонал, 2006. 192 с.
3. Горлачук В.В., В'юн В.Г., Песчанська І.М., Сохнич А.Я. Управління земельними ресурсами: Підручник. Львів, «Магнолія 2006», 2007. 443 с.
4. Дегтяренко Ю.Ф., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Палеха Ю.М. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: Навчальний посібник. К.: Профі, 2007. 624с.
5. Землекористування: еколого-економічні проблеми, конфлікти, планування: навчальний посібник [І.П. Соловій, О.Т. Іванишин, В.В. Лавний, Ю.І. Турчин, О.Г. Часковський]. Львів: Афіша, 2005. 400 с.
6. Казьмір П.Г. Протиерозійна організація території сівозмін: навч. посібн. Львів, 2007. 128с.
7. Канаш О.П., Добряк Д.С., Розумний І.А. Класифікація та екологічнобезпечне використання сільськогосподарських угідь. К.: Урожай, 2001. 308 с.
8. Кривов В.М. Екологічно-безпечне землекористування Лісостепу України: проблеми охорони ґрунтів. Вид. 2-ге, доповн. К.: Урожай, 2008. 304 с.
9. Методичні рекомендації щодо оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах різних ґрунтово-кліматичних зон України [за ред. М.Д. Безуглого і А.С. Заришняка]. К.: Мінагрополітики України, 2008. 43 с.
10. Новаковський Л.Я., Третяк А.М., Добряк Д.С. Землевпорядкування і землеустрій в Україні. К.: Урожай, 2001. 138 с.
11. Новаторов О.С. Економіка землегосподарювання: теорія, методологія [за ред. Б.М. Данилишина]. К.: РВПС України НАН України, ТОВ ДКС центр, 2009. 628 с.
12. Панас Р.М. Рекультивация земель: навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2007. 224 с.
13. Панас Р.М. Рациональное використання та охорона земель: навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2008. 352 с.
14. Паньків З.П. Земельні ресурси: навчальний посібник. Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 272 с.
15. Пастернак В.І., Флекей З.П. Землевпорядне проектування: упорядкування території багаторічних плодоягідних насаджень: навчальний посібник. Львів: Львівський державний аграрний університет, 2004. 120 с.
16. Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Микула О.Я. та ін. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навч.посібник. За заг ред. М.Г. Ступеня. Львів: „Новий Світ-200”, 2006. 336 с.
17. Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Микула О.Я., Шпик Н.Р. Кадастр населених пунктів: Підручник. Львів”Новий світ-2000”, 2004. 392 с.
18. Ступень М.Г., Добрянський І.М., Микула О.Я., Шпик Н.Р. Містобудівний кадастр: Навч.посібник.- Львів: ЛДАУ, 2003.224 с.
19. Тимчасові методичні рекомендації щодо формування землеволодінь і землекористувань недержавних сільськогосподарських підприємств в процесі реструктуризації існуючих господарств. К., 1999. 98 с.
20. Тимчасові методичні рекомендації щодо складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь. Держкомзем України, ДП «Головний інститут землеустрою». К., 2010. 60 с.
21. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування: навч. посібник. К. : ЦЗРУ, 2004. 542 с.
22. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2006. 360 с.
23. Ярмолюк В.Я. Землевпорядне проектування, Упорядкування території кормових угідь: навч. посібн. / Ярмолюк В.Я. – Львів, 2006. – 128 с.

Електронні інформаційні ресурси

Сайт Верховної Ради України (закони, кодекси та ін.). Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

1. Водний кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Земельний кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
3. Лісовий кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
4. Положення про моніторинг земель: Постанова КМУ від 20.08.1993 р. № 661. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text>
5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.20033 р. № 963-IV. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>
6. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27 лют. 2002 р. № 88. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02#Text>
7. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
8. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-1>
9. Про охорону земель: Закон України від 27.06.2015 № 962-15. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
10. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
11. Про порядок консервації земель. Наказ Держкомзему України 17.10.2002 N 175. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0117-03>
12. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року No 722/2019. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

Інші електронні інформаційні ресурси

- Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Режим доступу: <http://land.gov.ua/>.
- Моніторинг земельних відносин в Україні. Режим доступу: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2018/10/monitoring.pdf>
- Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського" НААН України. Режим доступу: <http://www.issar.com.ua/>.
- Національний атлас України. Режим доступу: <http://www.wbc.org.ua/atlas/>.
- Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. Режим доступу: <http://www.lib.onu.edu.ua/>.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: усне опитування і тестування, оцінювання практичних робіт та виконання індивідуальних завдань.

Форми і методи підсумкового контролю: підсумковий контроль – іспит.

Розподіл балів, які отримують студенти

Для іспиту

Поточний контроль і оцінювання виконання практичних робіт і самостійної роботи здобувачів*	Періодичний контроль 1 (ЗМ1)	Періодичний контроль 2 (ЗМ2)	Підсумковий контроль	Сума балів
10+20+10=40	15	15	30	100

*Поточне тестування та самостійна робота						Сума (в балах) за поточне оцінювання і самостійну роботу
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		СРС		
T1-8	Практичні роботи (1-6)	T9-18	Практичні роботи (7-10)	ЗМ1	ЗМ2	40
4	12	6	8	5	5	

T1, T2 ... T18 – теми змістового модуля.

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит. До здачі допускається студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів. Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж необхідний мінімум (60) допускається доздача за темами лекційних, лабораторних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна чи взагалі відсутня оцінка.

Самостійна робота студентів

Робота студентів складається з самостійного опрацювання та вивчення навчального матеріалу з переліку тем, що наведені вище. Самостійна робота студента (СРС) оцінюється за результатами підготовки і захисту рефератів, доповідей, поточного тестування.

ПОЛІТИКА КУРСУ

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Здобувач вищої освіти та викладач повинні дотримуватися академічної доброчесності згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf>. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.
- Неприйнятним у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо). Списування під час виконання контрольних робіт та складання заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних гаджетів та девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання поточного та підсумкового контролю; повторне проходження оцінювання; призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим, запізнення не бажані. Бали за відвідування занять не нараховуються. Поважною причиною відсутності

на заняттях вважається хвороба, що підтверджується довідкою від лікаря (лікарняним листом). За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом.

Поведінка в аудиторії: здобувачі мають дотримуватися трудового розпорядку по університету і факультету, на якому проходять заняття. Бажаною є ділова та творча атмосфера на лекціях та практичних заняттях, під час контрольних заходів – необхідно дотримуватися затверджених правил та підтримувати діловий зосереджений стиль поведінки без лишніх розмов, відволікань, шуму, тощо.